

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3167/2017. (VII. 6.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.II.21.794/2015/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításra és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál.
- [2] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Kúria Pfv.II.21.794/2015/8. számú ítélete, a Szegedi Ítéletábla Pf.I.20.012/2015/6. számú ítélete és a Szegedi Törvényszék I.P.20.964/2014/15. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte, mivel azok véleménye szerint ellentétesek az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Az indítványozó továbbá a kúriai döntés végrehajtásának felfüggesztését kérte.
- [3] Az ügyben eljáró bíróságok által megállapított tényállás szerint a perbeli felperes indítványozó és a perbeli I. rendű alperes házastársak voltak, a perbeli II. rendű alperes a felek közös gyermeke. A házaspár együttélésük alatt alapítottak egy korlátolt felelősségű gazdasági társaságot (a továbbiakban: Kft.), amelyben az I. rendű alperes 96%-os, az indítványozó 4%-os, törzsbetéthez igazodó üzletrésszel rendelkezett.
- [4] A házastársak kapcsolata megromlott, a bíróság a házasságukat felbontotta. Az I. rendű alperes még a házasság felbontását megelőzően, a házastársi közös vagyon megosztására irányuló bírósági eljárás folyamatban léte alatt az indítványozó egyetértése nélkül ajándékozási szerződést kötött II. rendű alperessel. Ebben az I. rendű alperes üzletrészét felosztotta egy, a teljes üzletrészhez viszonyított 5%-os mértékű, továbbá egy 91%-os mértékű üzletrészre és az 5%-os üzletrészét a II. rendű alperesnek ajándékozta. A cégbíróság a tagváltozást nyilvántartásba vette, így a II. rendű alperes a Kft. tagja lett, amelyben egyébként már évek óta dolgozott is.
- [5] Az indítványozó üzletrész ajándékozási szerződés semmisségének megállapítására és az eredeti állapot helyreállítására irányuló keresetét az elsőfokú bíróság elutasította, az indítványozó fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A felülvizsgálati jogkörben eljáró Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria ítéletében – a korábban az ügyben eljáró bíróságokkal egyezően – kimondta, hogy a házastársi vagyonközösség megszűnésétől a közös vagyon megosztásáig terjedően a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 30. § (1) bekezdése értelmében csak a felek közös egyetértésével lehet a közös vagyon tárgyaival rendelkezni. Ennek elmaradása azonban az ügylet semmisségét a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 200. § (1) bekezdése alapján nem vonja maga után, csak az ügyletnek a házastárssal szembeni hatálytalanságát, a fedezetelvonó szerződés szabályai szerint. A házastárs és a Kft. közötti külső vagyoni viszonyokra kizárólag a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (a továbbiakban: régi Gt.) szabályai az irányadóak. A külső jogviszonyokban a Csjt. 30. § (1) bekezdésében foglalt, a másik házastárs hozzájárulása nélküli rendelkezés semmiképpen sem ad alapot a szerződés érvénytelenségének a megállapítására. Az ítélet rögzíti azt is, hogy a Kúria „maradékalanul egyetért a döntést alátámasztó, az elsőfokú ítéletben, továbbá annak kiegészítéseként a másodfokú ítéletben kifejtett helyes ténybeli, jogi indokolással.”
- [6] Így, az elsőfokú bíróság helyesen utalt arra – mutat rá a kúriai ítélet indokolása –, hogy a Csjt. az életközösség megszűnése után, de a közös vagyon megosztása előtt, a közös vagyonba tartozó üzletrészre a másik tag házastárs egyetértése nélkül kötött ajándékozási szerződés jogkövetkezményeit sem a házastársak belső, sem a házastársak és a szerződő harmadik személy közötti külső jogviszonyban nem rendezi. „Ennek hiánya az ítélkezési gyakorlatban – a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazásával – többféle megoldáshoz vezetett.” – rögzíti az ítélet. Ugyanakkor az ítélet kitér arra is, hogy a Kúria családjogi tanácsának a gyakorlata egyértelmű a tekintetben, hogy a nem szerződő házastárs egyetértése nélkül kötött szerződés önmagában a korlátozott rendelkezési jog megsértése okán, a Csjt. alapján érvénytelenséget nem eredményez. A Kúria korábban az ilyen ügyletnek

- a házastárssal szembeni hatálytalanságát mondta ki a fedezetelvonó szerződés szabályai alapján. Az ügyletkötésben részt nem vett házastárs jogilag védett érdekének sérelmét és annak jogkövetkezményeit a házastársak belső jogviszonyában a megbízás nélküli ügyvitel régi Ptk. szerinti szabályai szerint kell megítélni.
- [7] A Kúria ítéletének indokolása utal arra is, hogy a másodfokú bíróság – a Kúria irányadó gyakorlatával összhangban – helyesen fejtette ki, hogy a Csjt. 27–31. §-ai a házastársak egymás közötti belső, családjogi, házassági vagyoni viszonyaira vonatkoznak, a házastársak és a Kft. közötti külső vagyoni viszonyokra a régi Gt. rendelkezései az irányadók. A külső jogviszonyban ezért a Csjt. 30. § (1) bekezdésében foglalt, a másik házastárs hozzájárulása nélküli rendelkezés nem ad alapot a szerződés érvénytelenségének a megállapítására. Az alperesek között létrejött üzletrész ajándékozási szerződés pedig – állapítja meg az ítélet – maradéktalanul megfelelt a régi Gt. rendelkezéseinek és a felek által megkötött társasági szerződés előírásainak.
- [8] Az ítélet indokolása fentiekkel összefüggésben kitér még arra is, hogy „a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) a házastárs hozzájárulása nélkül kötött szerződés joghatásait a bírói gyakorlatból kiindulva a fedezetelvonó szerződést alapul véve a 4:50. §-a szerinti önálló szabállyal rendezte. Az új Ptk. 3:173. §-a pedig csak meghatározott esetekben és csak társasági döntéssel teszi lehetővé az üzletrész felosztását.”
- [9] A Kúria ítélete kimondja azt is, hogy az eljáró bíróságok „anyagi jogi jogszabálysértés nélkül állapították meg, hogy az alperesek ajándékozási szerződése nem ütközik a jó erkölcsbe.” Az a Kúria álláspontja szerint sem ütközik a társadalom általános értékítéletébe, hogy a szerződés közeli hozzátartozók között jött létre, mivel az ajándékozással a felek közös gyermekének vagyona gyarapodott. A tagi jogok csökkenése, továbbá a gyermekkel szembeni perindítás kényszerűségének a felperes szubjektív érzete szerinti negatív megítélése „nyilvánvalóan nem eredményezi” a szerződés semmisségének megállapítását, – hangsúlyozza a kúriai döntés. Az I. rendű alperesnek a házastársi közös vagyon megosztása iránti perben a fedezet hiányára vonatkozó nyilatkozata és az indítványozó kizárásával kapcsolatos taggyűlési határozatból való visszakövetkeztetés alapján ugyan kétségek merülhetnek fel, ezek azonban az indítványozó állítása szerinti szerződési cél és a szerződő felek egyező tudattartalmának bizonyíthatlansága miatt együttesen értékelve „sem adnak lehetőséget a szerződés nyilvánvalóan jó erkölcsbe ütközésének megállapítására.” – mutat rá az ítélet indokolása.
- [10] Az indítványozó ezt követően nyújtotta be alkotmányjogi panaszát a Szegedi Törvényszék, a Szegedi Ítéltábla és a Kúria ítélete ellen. Indítványában kifejtette, hogy a támadott döntések azért alaptörvény-ellenesek, mert azok sértik az Alaptörvényben foglalt tulajdonhoz és örökléshez való jogát [XIII. cikk (1) bekezdés], és a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát [XXVIII. cikk (1) bekezdés].
- [11] Érvelése fókuszában az áll, hogy a Kúria jogértelmezési gyakorlata – amelyre az ítéletben is hivatkozik –, sérti a tulajdonhoz való alkotmányos alapjogát. Álláspontja szerint nincs jogszerű és észszerű magyarázat arra, hogy „miért kényszeríthető egy házastárs arra, hogy az életközösség megszakadása után tűrje, hogy a másik házastárs ingyenes jogügylet keretében a házastársi közös vagyonba tartozó vagyonelemeket elidegenítsen.” Állítása szerint a vagyoni jogi per jogerős lezárásáig nincs megalapozott jogi lehetősége az indítványozónak azt állítani, hogy követelése későbbi kielégítésének a fedezetét elvonták, ráadásul a vagyoni jogi per befejezését követően indítható „hatálytalansági per” már okafogyottá válhat, mivel a vagyontárgy tulajdonjoga a visszterhesen és jóhiszeműen szerző további személyekre ruházható át. Ennek megfelelően – folytatja érvelését az indítványozó – a tulajdonhoz való jogát garantáló alkotmányos elv alapján is a Csjt. 30. § (1) bekezdésébe ütköző rendelkező cselekménynek a házastársak részéről semmisséget kell eredményeznie, hiszen a Csjt. kifejezetten tiltja azt. „Ellentétes értelmezés a tulajdonjogomhoz való alkotmányos alapelv sérelmét jelenti.”
- [12] Az indítványozó e körben utal arra is, hogy az alperesek az ő tájékoztatása és hozzájárulása nélkül kötöttek ajándékozási szerződést, miközben tudatában voltak annak, hogy a házastársi vagyonközösség – melynek részét képezi az elajándékozott üzletrész is – megszüntetése tárgyában peres eljárás volt folyamatban, így a jogügylet a Csjt. 30. § (1) bekezdésébe ütközött. Az indítványozó szerint a bírósági eljárásjogokat rögzítő alkotmányos szabályok nyilván azért kerültek meghatározásra, hogy a bíróságok ne tudjanak olyan eljárásokat lefolytatni, amellyel megakadályozhatják, hogy az állampolgárok az alanyi jogaikból eredő igényeiket érvényesíteni tudják. Azonban a Kúria által alkalmazott „ítélkezési gyakorlat” – állítja az indítványozó –, mely szerint a nem szerződő házastárs egyetértése nélkül kötött szerződés, azaz önmagában a korlátozott rendelkezési jog megsértése a Csjt. alapján érvénytelenséget nem eredményez, a Csjt. 30. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, és így a jogalkotói szándék kiüresedéséhez és a tulajdonhoz való jogának a sérelméhez vezet. Jelen ügyben vitán felül áll, hogy az alperesek szándékosan sértették meg a Csjt. 30. §-át, ezért az általuk megkötött szerződés jogszabályba ütköző volta miatt semmis, – állítja az indítványozó. Az indítványozó rámutat arra is, hogy „a bírói gyakorlatban mind a mai napig többféle megoldás található a rendelkezési jog megsértésével kötött

ügylet jogkövetkezményeit illetően.” Létezik olyan értelmezés – folytatja az indítványozó –, amely szerint az így kötött jogügylet semmis, és a szerződéskötés előtti állapotot kell helyreállítani.

- [13] Az indítványozó a tisztességes eljáráshoz való joga általa állított sérelme kapcsán előadja, hogy amennyiben a bíróság önkényesen mérlegel, vagy értelmez jogot, úgy ez esetben nem biztosítja az ügyfél számára a bírósághoz fordulás alkotmányos alapjogát, mivel ilyen esetekben a bírósághoz fordulás joga csak formális, de valódi tartalmi jogorvoslatot nem kap a kérelmező, hiszen ekkor a bíróság jogellenesen nem vesz figyelembe való tényeket, vagy jogellenesen értelmez jogszabályokat.
- [14] Az indítványozó – még mindig az általánosság szintjén – megállapítja, hogy az általa idézett alkotmánybírósági döntés szerint is sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot az, ha a bíróság az indokolási kötelezettségének nem tesz eleget. Ezzel szorosan összefüggő problémaként jelöli meg az indítványozó azt is, amikor a bírák le sem írt, nem kötelező „egységes bírói gyakorlatra” hivatkoznak és ezen „gyakorlat” indokait nem fejtik ki. Nézete szerint a bírói gyakorlatra való indokolás nélküli, parttalan hivatkozás egy olyan, csak a bírók számára megismerhető párhuzamos jogrendszer hoz létre, amely „alapjaiban sérti a jogbiztonságot és teljesen kiszámíthatatlanná teszi az ítélezést.” Fentieket most már konkrét ügyére vetítve az indítványozó megállapítja, hogy az alkotmányjogi panaszával érintett ítéletek több ízben hivatkoznak a Csjt. 30. § (1) bekezdés megsértése körében kialakult konzekvens bírói gyakorlatra, amely jogalkalmazás álláspontja szerint sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát. Ezt követően az indítványozó számba veszi az ügyében felmerült és eldöntendő jogkérdéseket (az ingyenes rendelkezés lehetősége, az ingyenes rendelkezés jogkövetkezményei és az ingyenes rendelkezés jöerkölcsbe ütköző volta). Az indítványozó mindhárom kérdés kapcsán megállapítja, hogy véleménye szerint a vonatkozó jogszabályok nem megfelelő értelmezésével az ügyében eljáró bíróságok ezekben a kérdésekben helytelen álláspontot foglaltak el, hibás döntéseket hoztak.
- [15] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényi feltételei fennállását vizsgálta meg.
- [16] 2.1. Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az indítványozó alkotmányjogi panaszát a Szegedi Törvényszék, a Szegedi Ítéltábla és a Kúria ítéletei ellen nyújtotta be, a Kúria ítéletével szemben nem volt további jogorvoslatnak helye, tehát e tekintetben az alkotmányjogi panasz a törvényi feltételnek megfelel.
- [17] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panasz benyújtására a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül van lehetőség. Az indítványozó a Kúria ítéletét jogi képviselője útján, 2016. június 6-án vette kézhez, alkotmányjogi panaszát 2016. augusztus 5-én adta postára az első fokon eljáró bíróság részére. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére tehát a törvényes határidőn belül került sor.
- [18] Az Abtv. 52. §-a értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az indítványozó megjelölte az Abtv. 27. §-át, amelyre alapozva nyújtotta be alkotmányjogi panaszát, valamint kifejezett kérelmet terjesztett elő a sérelmezett bírósági döntések alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozóan. Megjelölte az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseit, amelyekkel szemben – álláspontja szerint – az alaptörvény-ellenesség fennáll. Az alkotmányjogi panasz e tekintetben is megfelel a törvényi feltételeknek.
- [19] 2.2. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további, alternatív feltételeként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Az Alkotmánybíróság e feltétellel összefüggésben hangsúlyozza, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja alapján a bírói döntést az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik, ezért a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének, illetve a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára már nem rendelkezik hatáskörrel {elsőként lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4], megerősítette: 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6], 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]}. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól

is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4], megerősítette: 3065/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [5], 3391/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [25], 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]}. A bírói döntéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panasz így nem tekinthető hagyományos értelemben vett jogorvoslatnak, ugyanis az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz intézményén keresztül is kizárólag az Alaptörvényt és az abban elismert jogokat oltalmazza {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]–[15]}.

- [20] Az Alkotmánybíróság az indítványban foglaltak alapján megállapította, hogy az indítványozó által állított alapjogi sérelmekkel összefüggésben előadott érvek valójában az ügyében meghozott, számára sérelmes bírósági döntés megállapításainak tartalmi, és nem alkotmányossági kritikáján alapulnak.
- [21] A benyújtott alkotmányjogi panasz vizsgálata eredményeként megállapítható az is, hogy az indítványozó nem ért egyet az eljáró bíróságnak a felülvizsgálati kérelmében foglaltakkal kapcsolatban kialakult jogi álláspontjával, továbbá az ítélet indokolásának azon elemével, amely a hasonló ügyek jogi megítélésével kapcsolatosan korábban kialakult bírói gyakorlatra utal. Az indítványozó mindkét általa megjelölt alapjog sérelmét kizárólag ebből, azaz a saját és az eljáró bíróság jogi álláspontjának eltéréseiből, valamint az ítélet indokolásának általa állított hiányosságából vezette le. Álláspontja szerint az ügyében eljáró bíróságok lényegében a vonatkozó jogszabályok téves értelmezése és alkalmazása eredményeként jutottak a számára sérelmes és az általa vitatott eredményre a házastársi közös vagyona tartozó üzletrésszel való rendelkezés lehetősége, az ingyenes rendelkezés jogkövetkezményei és az ajándékozási szerződés jöerkölcsbe ütközése kérdéseiben.
- [22] Az indítványozó kérelme valamennyi – családi jogi, polgári jogi és társasági jog tény-és szakkérdésnek minősülő – kérdés kapcsán kifejezetten a bírói törvényértelmezés, a bizonyítékok mérlegelése, valamint az azokból levont következtetések felülbírálatára irányul. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság fentiekben ismertetett, következetes álláspontja értelmében mind a bírói mérlegelés körében hozott ítéletek felülvizsgálata, mind a bizonyítékok értékelése, mind a kizárólag törvényértelmezési kérdésekben való állásfoglalás az Alkotmánybíróság Alaptörvényben biztosított alkotmányossági szempontú vizsgálati körén kívül esik.
- [23] Az indítványozó által előadott érvek és a támadott bírói döntés vizsgálata alapján az ügyben az indokolási kötelezettség teljesítésének hiányossága vagy megsértése sem merül fel, mivel a Kúria is – ahogyan az elsőfokú, illetve a másodfokú bíróság – megvizsgálta az indítványozónak az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit és döntése indokolásában részletesen számot adott arról, hogy miért nem tekintette az indítványozó kérelmét a Csjt., a régi Ptk. és a régi Gt. szabályaiban foglalt feltételeknek megfelelőnek, valamint, hogy a három törvény jelen ügyben releváns rendelkezéseinek együttes, egymásra tekintettel történő alkalmazásával miért, és hogyan jutott az indítványozó által kifogásolt eredményre. A támadott döntésből egyértelműen megállapítható az is, hogy milyen – az indítványozóétól eltérő – szakjogi érveken, törvényértelmezésen alapul az indítványozó kérelmének elutasítása, annak olyan lényeges eleme, amelyet a bíróság az arra vonatkozó indokolás mellett ne bírált volna el, az iratokból nem volt feltárható. Az Alkotmánybíróság ebben a körben megjegyzi azt is, hogy az eljáró bíróság részéről döntése részbeni megalapozásaként a kialakult bírói gyakorlatra történő hivatkozás jelen ügyben sem vet fel alkotmányossági kérdést. Önmagában az a körülmény, hogy az indítványozó nem ért egyet a bíróság döntésével és annak indokolásával, nem elégséges érv a támadott döntés alaptörvény-ellenességének alátámasztására. Ezért az indítvány e vonatkozásban sem veti fel a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét {3179/2016. (IX. 26.) AB végzés, Indokolás [15]}.
- [24] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint tehát az indítványozó az alkotmányjogi panaszában sem a Kúria eljárásával, sem az ítélet érdemével kapcsolatosan nem jelölt meg olyan alaptörvény-ellenességet, amelyet az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata alapján alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vetne fel.
- [25] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára irányuló vizsgálat eredményeként tehát arra a következtetésre jutott, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 29. §-ában foglalt követelménynek nem felel meg.
- [26] Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panaszt figyelemmel az Abtv. 56. § (3) bekezdésére az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

[27] Az indítvány visszautasítására tekintettel az Alkotmánybíróság a Kúria ítélete végrehajtásának felfüggesztése tárgyában nem hozott döntést.

Budapest, 2017. június 27.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1462/2016.

